

VÁLOGATÁS
A PALÓC TÁRSASÁG ÁLTAL
A 24. ALKALOMMAL KIÍRT
TANULMÁNYÍRÓI PÁLYÁZATOKBÓL

Kovács Emese

Rege a múlttól

Egyszer réges-régen, az idők és terek homályában, ahol a legendák is születtek, a Hadak Csillagösvényén innen és a holdsütötte fenyveseken túl, a messzi-messzi puszták végtelen tengerének mélyén megszületett a híres nagy vadász, akinek hódolatára járt az egész világ. Mikor férfiúvá érett, a szittyák szilaj népe pajzson emelte a magasba és fejedelmükké választotta. Bölcsessége és igazságossága, mellyel a népét igazgatta, széles e földön híres volt. Az égiek óvó szeretete kísérte egész életútját. Emberségének jutalmaként a felhőkből egy fényes korona szállt alá a fejére, ő lett a világ első királya, akinek emlékét a Napkelet népei ma is híven őrzik. Ő volt Nimród, a szittyák táltos fejedelme, kiért rajongtak az alattvalói, és rettegtek tőle az ellenségei. Nimród, aki magától az Istentől kapta tudását, ismerte a csillagok járását és értette az állatok nyelvét.

Nimród

Királyként egy fényes várost alapított, melyet az Úristenről Uruknak nevezett el. A várost, aminek égisz tornyai voltak, hatalmas fehér falakkal vette körül, melyek úgy verték vissza a nap szikrázó sugarait, hogy az hetedhét országig is ellátszott.

Történt egyszer, hogy a mindent teremtő Ős Ten, akit mi Istennek hívunk, Nimródot, amikor annak már őszbe vegyült a szakála, és gyönyörű feleségét, Enéhet, megörvendezte két szép fiúval, akiknek csodájára jártak a puszták népei. Az egyiket Hunornak, a másikat Magornak nevezték el. Kedvét lelte bennük mindenki, aki csak látta őket.

Nimród távol a városától, a pusztában fényes aransátrat állíttatott, és két szép fia ott nevelkedett, hogy minél távolabb legyenek az emberi esendőségektől. A híres király a bölcs Csillagok Látójára és a vitéz Szépmezők Szárnyára bízta ikrei neveltetését, felesége vigyázó tekintete mellett. Csillagok Látója és Szépmezők Szárnya is híres táltosok voltak, uruknak leghívebb szolgálói, kik mindent megtettek, hogy a két fejedelemfi vitézségben és bölcsességben nevelkedjen.

A két fiú, mikor már férfivá cseperedett, egy alkalommal vadászatra indult. Az erdőt hatalmas fényesség árasztotta el. Csodák-csodája egy gyönyörű szarvas került eléjük. Üldözőbe is vették, követték útját árkon-bokron át. Nem is akarták elejteni, csak mentek a nyomában.

Egy hatalmas tisztáshoz értek, ahol a Nap sugarai bearanyozták a tájat, ihattak a csörgedező patak vizéből, hallgathatták a madarak vidám énekét, megpihenhettek a zöld pázsit fűvében. Nem is mentek el innen, letelepedtek és tábort ütöttek. Boldogságban éltek mindaddig, amíg idegent nem engedtek maguk közé. Köztük éltek a táltosok is, akik rosszat sejtettek, de a fiúk az intelmeikre nem figyeltek.

Közéjük férközött a gonosz varázsló, megirigyelte békés életüket, szorgos munkájuk gyümölcsét. Valahonnan a sötét mélységből küldték, hogy pusztítsa el az itt élő, békés nemzetséget. Nemsokára nagy sereggel támadtak rájuk, hogy kiűzzék őket otthonaikból. Hatalmas csatát vívtak az ellenséggel, végül legyőzték, és tovább gyarapították országukat. A táltosaik hosszú időre megóvták az országot a rájuk leselkedő veszedelmektől. Előre jelezték a rossz szándékú látogatók közeledtét.

A gonosz szellem pedig továbbra is leselkedett rájuk, elment a legártalmasabb sárkányhoz, hogy segítséget kérjen a megrontásukra, mert hosszú éveken keresztül hiába próbálta elűzni,

elpusztítani ezt a nemzetséget, azok olyan erősek voltak, hogy minden csatában mindig győzedelmeskedtek. Az ország inkább tovább virágzott, mintsem elnyelte volna a sötétség.

Így éltek békességben, szeretetben, hosszú-hosszú évszázadokon át, amíg újra el nem jött a gonosz, és magával hozta a legádázabb rontó szellemeket, akikkel sátáni tervet eszeltek ki ellenük. Rontást hoztak rájuk. Az egységet megbontották, éket vertek közéjük. Testvér testvér ellen fordult, belső viszály dúlt az országban. Az akkori király erős kézzel védte az országot, segítséget kért a mennyei seregek királynéjától. Kérése meghallgatásra talált. A mennyei Nagyasszony oltalmába fogadta a király uradalmát.

Mikor lejárt az ő földi ideje, az Úr a mennyei Nagyasszony ünnepnapján szólította őt magához.

Pompázatos temetése után a rokonát választották utódjául, akinek az a királyi korona került a fejére, melyet ő a halála napján a mennyei Nagyasszonynak ajánlott, ekkortól hívják a koronát Szent Koronának.

Az ősök hagyták örökül, aranyból készült és drágakövekkel van kirakva, és a megvallott hit jelképeivel van díszítve. Ámulatba ejtett mindenkit, aki csak láthatta. Égi és földi hatalommal lett felruházva, és aki tudja olvasni, a világ sorsát ismeri meg benne. Övé volt a legfelsőbb hatalom, a királyok is a Korona alattvalói voltak, és akik nem követték parancsait, elvesztették királyi méltóságukat. Gondosan el volt rejtve a világ szeme előtt, a nép csak akkor láthatta, amikor új királyt avattak. Sokan próbálták ellopni, kivinni az országból, de a Korona mindig visszatért.

Egyszer történt, hogy fekete felhők gyülemltek az ország felett, a táltosok nagyot sóhajtottak a nagy veszedelem láttán. Újabb gonosz szellemek lepték el az országot, mérget csepegtettek a poharakba, bűz vadakat szabadítottak az országra. A folyók hatalmas hullámokba csaptak, az ég villámokat szórt, a föld is megmozdult, de a gyilkos tervet nem tudták megakadályozni.

Születtek még új királyok, de sorra a gonosz pusztításnak estek áldozatul. A pokol összes ördöge lejött a földre, minden emberi erényt, szépséget eltüntettek. Rablókat, árulókat zúdítottak erre a vitézségéről híres országra. Nagy szenvedés, szomorúság várt az emberekre. Sok harcos életét elvették, de az országot teljesen soha nem sikerült leigázni. Mindig újra épült, mert a mennyei Királynő őrködött felette. Minden ármánykodás, rontás után angyalok jelentek meg az égen, a csillagok fényesen ragyogtak, bevilágították a földet, a folyók lecsendesedtek, a mezők kizöldültek, a madarak éneke messze földre elhallatszott.

Megrettent az ellenség, félve menekült amerre csak látott. Hosszú időre béke költözött a vidékre, mígnem az ármány újból kopogtatott.

Most áruhában küldték rájuk a veszedelmet, szegény segítséget kérő vándorként álltak meg, de a hétfejű sárkány kémei voltak.

Befogadták a segítséget kérőket, nem is gondoltak arra, hogy mekkora bajt hoznak rájuk. Ezek a betolakodók nem is akartak mást, csak kirabolni, tönkre tenni ezt az irigylésre méltó, gyönyörű országot. A táltosok hiába tiltakoztak, az ördögi tervet nem tudták megakadályozni.

De jött másfajta veszedelem is. Kutyafejű tatárok serege lepte el az országot. Segítségre senkitől nem számíthattak. Az éj leple alatt támadtak rájuk. Nehéz átok súlya alatt vették fel a harcot a vérszomjas tatárokkal. Az utolsó leheletig harcolt a király serege, de nem bírta a túlerővel. A lófarkas sereg legyilkolta az ország népességének több mint a felét. Felégették házaikat, felperzselték földjeiket. Nagy éhínséget, járványt hagytak maguk után.

Az életben maradottak kegyelettel eltemették a halottaikat, és szent királyuk védelmezőjéhez imádkoztak, templomokat építettek. Meghallgatásra találtak imáik, az uralkodójuknak sikerült megmenekülni az üldözői elől. Tudták, haditervet kell változtatniuk. Kőből erős várfalakat építettek, megerősítették a várak védelmét.

A világ csodájára járt a sok hőstettnek, erőnek, amivel újra építették országukat. Olyan rettenhetetlen vitézek teremtek, akiktől rettegetek az ellenségeik, de egyben csodálták is őket, mert híresek voltak a könyörületükről is.

A tatárok okozta nagy vész közepette pár remete a hegyek mélyén levő barlangokba vonult vissza, hogy az élet rejtelméről elmélkedjen. Az idők múlásával egyre többen lettek, egy titokzatos égi parancsnak téve így eleget.

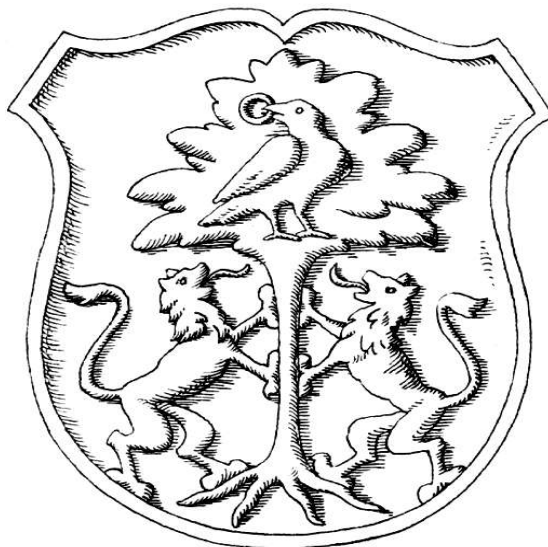
Egy fiatal kanonok, aki a szent királyok családjába tartozott, gyakran találkozott ezekkel a remetékkel, midőn azok az általuk font kosarakat jöttek Esztergomba eladni. Esztergom abban az időben az ország központja volt, a magasba nyúló templomtornyairól az idegen országokból érkező utazók ámulattal meséltek.

A már említett fiatal kanonok, akit Özsébnek hívtak, egyre többen találkozott ezekkel a titokzatos emberekkel, egyre többen beszélgetett velük, sőt, hamarosan a gyóntató papjuk is lett. Özséb sokszor látogatta meg őket a pilisi rengeteg mélyén, mely akkor a király magánbirtoka volt,

és csak kevesen tehették be oda a lábukat. Egyre többször vonult ő is oda vissza a világ zajától elmélkedni.

Történt egy alkalommal, hogy a barlangja előtt imádkozva furcsa jelenést látott. Egy fa ágain apró lángnyelvek lobbantak fel, melyek aztán egy hatalmas tűzgömbbé egyesültek. Özséb megértette az égi üzenetet, összegyűjtötte a pilisi remetéket, és egyesítette őket. Így született meg a híres Pálos-rend, melynek sorsa szorosan egybeforrt az ország sorsával. Számatalan legenda és csodálat övezte ezeket a szent életű embereket, akik imádságaikkal az ártó szellemektől, kardjukkal a támadó ellenségtől óvták a királyságot. Táltosok voltak, akik a Krisztus szolgálatába álltak. Mesélték, hogy nem haltak meg, testük épségben pihen a Pilis mélyén, hogy mikor eljön az idő, feltámadnak és helyreállítják a régi rendet. Mesélik azt is, hogy maga Nimród is itt pihen romlatlan testtel évezredek óta. A pálosok romlatlan testeit maga Kapisztrán János is látta, mikor Nosztrán járt és embereket toborzott a török ellen, és aki így kiáltott fel ekkor: „Ha szenteket akartok látni, menjetek Nosztrára!”

A pálosok fehérbe öltöztek, fehér barátoknak is hívták őket. Ahogy ők mondták, azért öltöztek fehérbe, mert „a Szent Koronát a magyarok Égi Édesanyjától, a Szűzanyától két vakítóan fehér ruhába öltözött angyal hozta le az Égből. Ama angyalok fehér ruhája a mi fehér csuhás rendi ruhánk.”

A Pálosok ősi címere

A fehér barátok a királyok kegyeltjei voltak, hiszen tudták, együtt lélegeznek az országgal. Maga Mátyás király is nagyon szerette őket, gyakran vendégeskedett náluk a budai rendházukban, kikérte tanácsukat. Ilyenkor a király titkos utakon, álruhában ment hozzájuk. A Hunyadiak címerében ugyanúgy ott van a holló gyűrűvel a csőrében, mint a pálosokéban. A pálosok címerében van két oroslán, és bizony Mátyás is tartott két oroslánt a budai várában. Mesélik, hogy a pálosok megjósolták Mátyásnak, hogy kegyetlen halállal fog meghalni.

A nép rajongott a pálosokért, esténként a tábortüzek fényében mesélték egymásnak a pálosokról szóló legendákat. Hírük hamarosan bejárta egész Európát, számos királyságban alapítottak pálos rendeket. Úgy mondják, a spanyol királyné Amerikába hittérítőket csak a magyar pálosok közül választott.

De az országba befészkelődő rontó szellemek erőt vettek rajtuk. Egy olyan király üldözte el őket, aki félt a Szent Korona hatalmától, ezért nem is merete megkoronáztatni magát vele. És ahogy a pálosok elhagyták az országot, az elkezdett gyengülni, éhínségek, járványok, háborúk pusztították a népet. És a nép letért az igaz útról, melyet az ősök bölcs útmutatása hagyott rájuk. Egymásban is az ellenséget keresték, csekély jutalom fejében hagyták a királyságot elszegényedni. De mindig voltak igaz hősök, akik harcoltak a zsarnokság ellen, segítették a rászorulókat.

Sok-sok év telt el, de nem tudtak megszabadulni a rontó szellemek kegyetlenségeitől.

Újabb vész árnyékolta be a birodalmat. Megrengett a föld, eltűntek a csillagok az égről, a virágok elhullatták szirmaikat, a madarak ajkán elhalt az ének, és messze vidékre szálltak tova, a harangok megkondultak, az emberek gyászruhát vettek fel, de gyászban, fájdalomban is tovább élt az ősi nemzetség, és egy új nap virradatát várta. Az országot szétszabdalták és idegenek közt szétosztották.

A táltosok előre megjövendölték, hogy ez így fog történni, de megjövendölték azt is, hogy nem kell ennek így maradni örökre, de mindaddig, míg a Nimród népe nem talál vissza a helyes útra, sok szenvedés vár rájuk. A Pilis mélyén pihenő pálosok csak arra várnak Nimróddal együtt, hogy az emberek szeméről lehulljon a hályog és visszataláljanak az egyetlen igaz útra. És akkor a pilisi hegyek gyomrában életre kel Nimród és annak utódai, a több évszázados álmukat alvó pálosok. Egy felső Hatalom jeladásával az égiek leszállnak a földre és a holtak feltámadnak. A csillagösvényen visszatérnek a hősök és segítséget hoznak.

A Pilisben a hollók felszállnak, üzenetet hozva a túlvilágból, előjönnek rejtekeikből az igazak, a nagy király harcosaival a régi dicsőségében jelenik majd meg. Futva menekülnek a gonosz szellemek, mert nem lesz maradásuk, mert örökre kiűzetnek, és soha többet nem tehetik lábukat erre az ősi földre. Visszaköltözik a szeretet, a békesség nagy királyaink országába. Az ország virágba borul, dús lesz a termés, és az emberek bőségben és boldogságban fognak élni, egymást megbecsülve és támogatva.

Ha nem hiszed, járj utána, mert csak az értheti meg ezt a próféciaát, aki szívében őrzi a régi regék titkát, az ősök emlékét. Ismerd meg te is!

Ennek a mesének múltja van, jelenét most éljük, jövőjét csak a tiszta lelkek tehetik naggyá, dicsfényessé...

Fuci Anita

Barangolás szülőhelyemen

„Kelj fel, lelkem, keresd meg hazámat!

Nem egy szűke ház, az egész kis város”

/Babits Mihály/

Akkor felszállt a repülő, és vitt engem is, szálltam, mint a madár, mint a léggömb, ami a semmi felé tart nagy sebesen. Mint egy sznob. És akkor ráéreztem, hogy vannak ennél kevésbé feledhető érzések is.

Panaszoltam, egyre panasztam, mennyire színvonalon aluli a kis szürke város, ahol az ember inkább nem veszi fel a szép cipőjét, mert nincs is miért, úgy is csupa víz lesz, és ahol valószínűleg semmi említésre méltó sem történt évszázadok óta, még egy történelmi személy sem halt erőszakos halált (legalábbis nem beszélnek róla, hisz ki is beszéljen?), persze Petőfi megszállt a Fekete Sasban, de bizonyosan az se számít már, látogatni sem lehet. Aztán ott az Erzsébet-ház is, bár azt meg ponyva fedi, és az én kis városom nevét amúgy sem említenék egyhelyen Mátyás anyjának nevével, így hát megmarad mendemondának.

Itt nincs is élet. A fiatalok ahogy tehetik, mind eltűnnek. Marad az öreg, szűklátókörű, műveletlen, de előítéletektől cseppet sem mentes Nagybánya. Ki gondolná, hogy ezek a derék és egyszerű épületek ennyi áskálódást rejthetnek? Maroknyi közösség vagyunk, mégis szerteszét húzunk. Akinek valami sikerül azt irigykedéssel vegyes megvetéssel szólják le. Az ember elvágyódik, azt hiszi, az a megoldás. Szép nagy városokat akar látni, ahol minden fa, minden egyes kő mesél valamit, mint az öregek.

Nem tudtam akkor még, hogy csak az otthona mesél így az embernek...

Ott álltam az azelőtt képeslapon oly sokszor látott épületek előtt, egy olyan városban, ahol – azt hittem akkor még – nem fröcskölnék be sárral az autók. Egy olyan világban, ahol minden reményem szerint legalábbis kolbászból van a kerítés.

Ott álltam, és rá kellett döbennem, van valami fanyar abban, amikor az ember egy nagyon szép városba költözik. Mindez nem az enyém, nem is lesz; megtekinteni lehet persze, de ha huzamosabb időről van szó, egyből kevésbé látnak szívesen. Olyan lehet, mintha az idegen vendégeit fogadná az ember a gyermekei örökségül szolgáló lakásba: tessék, a tiétek, érezzétek magatokat otthon!

Minden gondolatot elűztem akkor.

Aznap hamar elnyomott az álom.

...

– Megint későn feküdtél le! Jó lesz sietni most már. – anyám kihúzta a függönyt. A látóhatár peremén egy utca parányi lámpáinak vibráló sora látszik. Pedig dehogy aludtam, talán

nem látja? De papucsá tovacsattogott. Mindig ilyen korán kelni! A nap jó óra múlva kel csak. jó messzire megyek, legalább félórát gyalogolok az iskoláig. Tiszta az ég, fagyott. A mi utcánkban látszanak a csillagok. A domb felől nincs több utca, a miénk az utolsó, csak a Tolvaj Dénes szirtje sötétlik ilyenkor. Nem szennyezi az eget a város fénye. Kilépek a kapun. Ott az Orion Öve!

Egyre néztem Nagybánya égboltját. Közben a Széchenyi ligethez értem. Magas tölgyfák körös körül, fekete ágaik boltozatot alkotnak fölöttem. Tudom, itt mindig volt kakukk, fakopáncs is. Évek óta nem figyeltem, most hallom. Szalad velem az út. A korhelyszagú Híd utcát is elértem. Ezután be a sikátorba, be egészen a falhoz lapulva, érezni az érdes, göröngyös meszelt falat. A pénzverde kéményéből fura illatú füst száll, beleivódik a hajamba, ruhámba. Itt hátul egy nyomda van, ilyen korán is serénykedik egy őszülő nyomdász, pedig hét óra sincs még. Érdekes, ahogy a sötétebből bekukkantva a fényességbe, az ablakon belüli, megvilágított alakok tűnnek igazán magányosnak. Sietni kell. Cipőm csattog a macskakövön, egyre visszhangozza a régi házak homlokzata. A szigorú szülői tilalom ellenére is itt hátul jövök. Lehet, hogy csak én érzem így, de ez az utca nem kihalt, még csak nem is magányos, hanem meghitt... Csak én vagyok, a házak és a hajnal oson a sarkomban. Itt mindig macska búvik elő a pinceablakból, gömbölyíti hátát. Emitt babarózsa nyílik, dércsípte, áthajlik a régi drótkapu fölött. Szakítok egyet. Dohos pince előtt haladok el. Sietni kell. Egy kapualjban kutya lapul, rekedt vén Kerberusz. Vele minden egyes reggel küzdeni kell, éles, parancsoló hangom hasítja a reggeli csendet. Kértem a Felsőbányai útra, rohanni kezdek, Bogáncs már ott vár az útszélen. Bosszús. Megint késtem, komolytalan vagyok, ő pedig átfázott. Együtt lépdelünk tovább, kis utcákon, alvó házak között a líceum felé. Ő a katonabakancsban egyet, míg én tipegve kettőt. Mostanra világosodik az ég, ő meg csatajelenetekről kezd mesélni. Ha már úgy is álmodom, gondoltam, megfigyelem magamnak. Kutatva nézem az érdekes, formás profilját, ahogy már hónapok óta nem néztem. Az az igazság, hogy az elejétől kezdve alábecsültem. A pirkadat rózsaszínbe burkol mindent, olyan, mint a fülem mögé tűzött babarózsa. Rövidesen hervadni kezd. A kis házak hallgatnak, csendes társaink, leengedett zsalugátereik mögül semmi zaj, csak a tökéletes csend szűrődik ki. Ha valahol mégis megzörrenne a redőny, zavartan rezzennénk össze ezen az illetlenségen. Kiértünk a város peremére. Gyerünk a zsákutcába! Gyárak, sűrű raktárak, meg az üres telek, senkiföldje, ahová a zsákutca hozott, most mind rózsaszínek. A nagy kémény – a Nagy Kémény – pedig villog, mint komor, zsarnok világítótorony. Csikorog a kavics a talpunk alatt. Itt is van a régi bentlakás, egykori munkásszálló, az iskola. Tiszta, de szűk folyosók, kedves tablóképek, írók portréi. A miénk, egészen, csak a miénk.

...

Derengett a reggel, nekem pedig tudomásul kellett vennem, hogy már nem lépek be a Németh Lászlóba. Azt is tudomásul vettem, hogy azon az egészen idegen, modernségében megszükkült, halott helyen az ablakon kikémlelve az Üvegvárost látom. Tükörlapok és vasbeton barátságatlan

mértani formákban, nincs széle, egy látóhatár, ahová elvágyni, ahová szabadulni lehetne. Vagy talán ez lenne a Smaragdváros? Minden bizonytalansággal; meg is csúnyult, és ellepték a hamis, képmutató varázslók.

Megütődtem, mint azután még oly sokszor, amikor a professzornő – mert asszonynak aztán nem lehet nevezni – meg sem próbálta megérteni, hogy bizony én Erdélyből jöttem, magyarként. Zavar futott át az arcán, mintha csak akadékoskodni szeretnék ezzel is, megakadályozni, hogy minden olyan tükörsima legyen, mint az épület, amiben voltunk, agyonkomplikálva az oly egyszerű dolgokat. Amikor mondhattam volna egy könnyedén behatárolható, lehetőleg lakhatatlan helyet is, ahonnan ide kényszerültem költözni, ő pedig akkor eláraszthatna részvétellel. Szégyen töltött el, hisz más magyarázat tényleg nem létezett a döntésemre.

Nadrágkosztümöt viselt ez a nő, ami még személytelenebbé tette, olyanná, mint az a hatalmas, hatlövetű, kocka alakú kávégep, ami mellett állt, és ami neves, de átlátszó kávé gyártott annak, aki megfizette. Itt mindenki furcsán nézte az én fodros, térdemet takaró, tulipán mintás szoknyámat. Nem odaillő, ehhez a helyhez kifejezetten kevés.

Hazaérve főztem magamnak egy erős törökkávé.

...

Az álom úgy szűrődik át a valóságon, mint napfény a függönyön. Említenem kell, hogy a Németh László Elméleti Líceum ablakain mindig is csipkefüggöny lógott. Otthonossá teszi, kedvessé, emberibbé. Mintha azt mondaná, lehet felőle a világ összes iskolájában, még azokban az eldugott vidékiekben is az a lepusztult roló, amit talán meg is követel az a személytelen hivatalosság, amit magára igyekeznek mostanában mindenki préselni. A líceum ablakait akkor is rendes függöny fedi, és ez ne is legyen másképp!

Az informatikaterem ablakában álltam, a harmadik emeleten. A várost néztem a téli délelőtt napfényében fürödni. Udvar látszik, fenyőkkel. Aztán odébb a temető fái, hatalmas, fagyöngyökkel ékített tölgyfák. Amott a Szent István torony, mellette a Szentháromság templom. Az Istvántoronyból bizony az egész világ látszik. Egyszer hatalmas vihar tombolt, mindent elmosott, Bogáncs akkor fenn ragadt a toronyban. Visszagondolva is mindig kiver a jéghideg veríték, micsoda borzalom történhetett volna. Szerencsére semmi sem történt, mintha kicsiny, erdélyi várossal nem is illenék, hogy ilyesmi történjen. Óv minket az Isten, és óvna a dombok. Tölgyfák gyöngyein túl a téli ég alja lilás szürkévé vált a napfényben. Tánclépésben, suhogó ruhával léptem át a termen. Senki rám se hederített, rég megszokták, hogy csodabogár vagyok. Át, át a folyosón, egy újabb osztályterembe, hadd kémleljek ki a másik oldalon is! Megfeketedett betonépületek, gyárak, egy letűnt korszak üzemének maradványai, mindez panoráma kilátással, napfényben fürödvé. Itt-ott egy-egy nyárfa, esetleg fenyő, szelíden bevonva a napnak sugarával. Kihajolok, majd ki nem esek, csípi a hideg az arcom. Ez a hely nekem Szabó Magda Katalin utcája. A távolban ott a Rozsály, amarra a Fekete-hegy. Odafentről a csúcsról csak ez a kémény látszik, körötte szürke

folt a város. Odafenn, a szakadéknak háttal, kicsiny, kedves, homokszínű, faragott kereszt és Szűz Mária áll. Sokat kirándultunk ezeken a hegyeken mind. Hisz olyan közel vannak! Innen olyan távol elláthat az ember, mégis minden olyan közel van, ha kinyújtanám a karom, elérhetném. Kisurrantam, ki az óráról, most ki az épületből is, senki meg nem állított. Engedték, hadd menjek! Pedig de jó lett volna, ha néha megállítanak, visszatessékelnek! Végig mentem a csapáson, végig a kisutcán majd a következőn is, át a főtéren, végig egész a ligetig. Fel, fel a dombra, Jókai-domb, a kedves, itt mindig vaddisznóillat van, olyan eleven. Emelkedik a domboldal, dobog a szívem, látom a várost, majdnem az egészet, a zöldcsempés tömbházat, ahol gyerekként laktam, a főteret is látom, pedig az előbb futottam rajta keresztül, meg is mosolygott a Lendvay ház homlokzatának sarkán üldögélő kőfigura. És most fentről nézek rá! Megyek tovább, tovább, csizmám orra egyre túrja az avart. Fel, a Szűz-kőre! Fák borultak keresztbe az úton, de látom ám, hogy itt kell letérni! Egyszer Bogánccsal voltunk itt, és akkor nem tértünk le. A szakadék felől másztunk a Szűz-kőre, ó jaj, a hátunk mögött az ég magasságába került a város. Fekete törzsű fák szikár, kusza szálai hajoltak a domb fölé, talpunk alatt pedig gurultak a kavicsok, porlott a föld. Felértünk akkor is, csak engem jár át a páni félelem, ha csak felidézem.

Újból fenn vagyok, itt a szikla, erre mindig ki kell ülni, akkor ketten ültünk itt Bogánccsal, az ő vállára fektettem a fejemet, úgy néztem a várost, immár az egészet. Látod, ott messze balra, azoknál a fáknál, ott a Németh László! Apámmal is mindig ide jöttünk, régi katonai távcsövet is hozott, azzal néztünk körül, meg-megszédülve a meredélytől. Körülöttünk félig kiszáradt gesztenyefák, az abszolút luxus itt terem felettünk pár száz méterrel, de mi a külföldre esküszünk. Rohanok tovább, végre kint vagyok az erdőben, majd ha muszáj lesz, hazamegyek, addig tovább, tovább, Fokhagymás völgye, a diófával beültetett Almás-rét.

Ha meglátom azt a legalább háromszáz éves, villámsújtotta, odvas gesztenyefát, esküszöm, belé bújok, egészen a belsejébe, mint egy magzat. Futok, mint egy őrült a bacchanálián. Szoknyám akad a bokrokba, hasad. Nincs már messze a Sóllyom-kő, ott fenn mindig látni sólymot, az még magasabban van, az a világ teteje.

...

Sose találom meg az ösvényt, soha-soha, most meg már késő, hisz virrad, én pedig mehetek vissza az undok nadrágkosztümöshöz, aki lagymatag kávéjával kúrálná a szememet övező sötét karikákat. Azt hiszi biztosan, a kis szende leány átszórakozta az éjszakát, én pedig csak azért sem világosítom fel, hogy bizony a messzi Nagybányán szaladtam, csizmám sarkával hol a kövön csattogva, hol a vaddisznótúrást taposva, mintha üldöznének. Felér egy áttáncolt éjszakával. Amúgy se értené meg, hisz ahol nem forgattak filmet Julia Roberts-sel, az nem kultúra számára; csakis alpári hely lehet.

Nem fért a fejembe, miért úri a franciás, esetleg spanyolos akcentussal beszélt angol, és mi a hitvány, a mosolyognivaló az én magyaros kiejtésemen?

Kiábrándultam az emberekből is.

Otthon mindig valaki voltam. Igazság szerint, a tenyerén hordozott mindenki, de nem voltam hajlandó ezt elismerni. Mostanra késő. Ugyanazzal a pajtáskodásba burkolt megvetéssel viszonyulnak itt mindenkihez. Mindenki szolgál itt, a szélhámós és a gyenge nő egyaránt, még az idős magyar asszony is, akinek otthon unokái vannak, ő viszont itt rekedt. Egyik reggel, amikor épp a kását hűtöttem, és nyitva volt az ablak, meghallottam egy nagyon régi magyar dalt. Otthagyva csapot-papot rohantam a hang után. Persze nem kellene különösképpen csodálatraméltó legyen, ha az ember ilyesmit hall. Az ember csakis a kora reggelek vagy a nagyon késő esték magányában képes ilyesmire. Igazából a reggelek a rosszabbak, amikor ébren kéne lenni, beszélgetni, hisz ez egy egészen új nap, de senki sem jön.

Egy másik lépcsőházban lakott. Csöppet sem költői módon, a névjegyzékből tudtam meg a házszámát és a nevét. Gizella Szabó, ez állt ott. Becsöngettem, ajtót nyitott. Mintha a legtermészetesebb dolog lenne egy idegen lánynak egy idegen országban egy idegen asszonyhoz becsengetnie, ráadásul bebocsátást remélve. Egészen öreg volt, megereszkedett vállakkal, ősz haja gyér fürtökbe rendezve, ujján kopott karikagyűrű, lábán papucs. Otthonka volt rajta, amiről rögtön lerítt, nem innen vette, hogy még otthonról hozta. Válla mögött szobanövényeket láttam, mindenféle edényekbe, margarinos dobozba, bádogcsuporba ültetve. Hirtelen beszélni kezdtem, mindenfélét össze-vissza, ő pedig behívott. Körülbelül háromnegyed órát beszélgettünk. Egy tányérról, ami horgolt csipketerítőn állt egy alacsony asztalka közepén, lekváros buktával kínált meg, vettem is, szilvalekvárral volt töltve, Istenem, nem zselével és egyéb, az itteni módi szerinti maszlagokkal. Elmondta, egy idős, magatehetetlen öregasszonyra vigyáz, ez a dolga. Szegény, már lassan maga is úgy nézett ki, mint aki gondozásra szorul, otthon az ő korában mindenki nyugdíjas már, de őt egy idegen dáma ugráltatja, mintha cseléd lenne. Egyik gyermeke, elmondta, itt volt, vele jött ki sok évvel ezelőtt, de amaz tovább állt, jobb állást kapott valahol messze. A másik fia otthon maradt, egyedül neveli gyerekét, neki küldi haza, amit itt keres. Hallgattunk egy darabig, azután mindketten rádöbentünk, mennyire elszaladt az idő. Azt mondta, feltétlenül jöjjenek még el hozzá, vár. Egy pár buktát is csomagolt nekem.

Csavargó voltam mindig is. A legnagyobb csínytettem, és a legnagyobb szabadság is, gyerekként, a városban való lófrálás volt. Sikátorokon surrantam keresztül, ahová szélharangos konyhaablakok nyíltak. Meg csipkefüggönyös, ósdi, ám gondozva söpört tömbházak között. Tobozt szedtem az egyik ilyen társasház fenyőfái alól, feltekintve a sok-sok fölém magasodó emeletszédítő magasságába. Közben elképzelttem, hogy takaros fiatalasszony leszek, pont, mint anyám, olyan, aki mesét olvas a gyerekeinek. Egy ilyen zöldcsempés, fákkal körülvett panelházban lakom majd, az erkélyem legdrágább barátnőmé mellett lesz majd pont, azé mellett, aki itt hagyott engem, hogy zongorázni tanulhasson egy úri zeneiskolában. Ott fogok élni az egyetlen üvegtáblájú, olajfestékekkel fehérre meszelt keretű ablakok mögött, meggyes süteményt sütök majd, kiteszem

hűlni, hadd érezze más is az illatát. Egy gyerek céljai ezek, mégis sokkal szebbek, sokkal kevésbé nagyravágyóak, mint amiket felnőtt fejjel tűz ki magának az ember.

Apró házak között vitt az utam, itt egykor bányászok laktak. A rég kifestetlen házikóknak mintha lelke lenne, őriznek valamit. Sietni kell, nagyanyám nem tudja, hol lehetek. Látom már az utcájának az elejét, a szentet, a kis kápolnát, akkora az egész, mint egy kút. Az ablakon túl Krisztus szobor. Bányászok imádkozó helye volt ez, itt megálltak, mielőtt alászálltak volna Nagybánya ércelelőhelyei sötétségébe.

Nincs az a hely szülővárosomban, ahová negyven perc alatt ne értem volna el. Virágot szedtem, csokorba, az út széléről. Pitypangot meg kamillát, mezei katánggal és tyúkhúrral, eljátszva, hogy daloló úrikisasszony vagyok. Eközben otthon azon töprengtek, hol marad ez a leány oly sokáig?

Itt most senki se intett óva, ne sétálj kihalt helyeken, magamtól is rájöttem. Idegen hely ez, mindenki lázong, érzem, olyan ok miatt ragadnának el az árnyak, amit nem is ismerek. Mintha csupán a civilizáltság tartaná vissza őket. A főtér szép, bár csak a felszínét látom. Semmit sem tudok róla.

Egyre úgy érzem, én vagyok a tengődő írnok Babits Gólyakalifájából. Nevenincs ember egy nevenincs helyen, aki almából ismeri a szépet, az igazat, de vissza nem térhet, nem érheti el.

Csak tudnám, min nevettem.

...

Az otthonhoz emberek is tartoznak. Egyszerű emberek, hiába is keresnénk bennük a könyvekből ismert, életüket feláldozó barátokat. Így is hálásak lehetünk nekik.

Ott ültem a régi iskolám közelében levő játszótéren, köröttem tömbházak, fák, galambok. Bordó egyenruhám szállt, ahogy röpített a hinta. Mellettem legjobb barátnőm, a titkokat susogó. Összevesztem vele. A közelben volt egy kis bolt, az ottani idős nő nagyon megkedvelt minket, sokszor betévedtünk hozzá. Innen vett nekem, békítőleg, egy pár kulcsos fülbevalót, apró, karikára fűzött, aranyszínű kulcsok. Mindegyik kinyit valamit a barátságunkban. Sose láttam még ilyet.

Késő van.

Mindig én kísérem haza, megyek vele, megyek egészen az állomásig, itt laknak a nagyszülei, idáig kísérem el. Rég otthon kellene legyek, leszidnak. A fülbevaló nála maradt.

Bujdosó mák nyílik a Zazar partján. Bogáncs haragszik, látom rajta, hogy megsértettem. Szúrós nyelvem van, mint a kígyónak. Bosszant, sose akar semmit megérteni. Belekarolok hirtelen. Nézd, lenn, hogy úsznak a kacsák! Kedves kis vadkacsák, tarka hímek meg barnás tojók, játékosan úszkálnak a Zazar vizén, meg-megbújnak a sás között, le-lebuknak, mintha ugyan lenne mit szedni abból a szennyes vízből! Sokáig állunk a hídon, a járókelők útjában, ruhámat fújja a nyári szellő, alattunk tajtékot vet a víz. Tavasszal itt minden csupa fehér szilvavirág. Messze a víz fölött

látszanak a főtér tornyai. Nézi Bogáncs a farkukat mókásan meg-megrázó kacsákat, és látom, nem haragszik már. Nem kellett volna hátrahagyni.

Máskor Szilviához igyekeztem. Ablakából látni lehetett a mi Zöldtornyunkat. Együtt neveztek el, egy régi kazánház víztornya volt, az újfőtér közelében, borostyán futotta be. Annak tövében játszott apám is gyerekként, s most lám, Szilvia ablakából nézem. Amíg hagyományőrzők voltunk, rengeteget jártam nála. A táncos lábú Szilvia, mindig ügyeskedett, együtt fontunk aztán koszorút, zászlót varrtunk, egyszer Kossuth-kiflit is sütöttünk. Nála mindig frissen sült piskóta illata terjengett. Sokszor látom őt álmaimban, árnyként lebegek nála. Van, hogy az utcakő közül figyelek, vagy talán én vagyok maga az utca. A hagyományőrző táncsoportot, azt nem kellett volna, nem lett volna szabad hagyni! Azt soha...

...

Sietni kell, vár már nagyanyám, látom, ahogy a borostyánnal borított tornácon könyököl, mellette a süket vén kandúr. Ha időben hazaérek, lehet, elvisz a piacra, az olyan színes hely, dáliagumót vesz majd egy sáros kezű asszonytól, azután kertészkedhetünk. Beszaladok majd dédanyám hűvös, könyvekkel teli szobájába, keresztbe fekszem a nyikorgó, szúette ágyon, amire a ház összes dunyhája rá van hányva, damaszt ágytakaróval lefedve, fölötte városi látkép, súlyos olajfestmény függ. Lábam bizsereg a sok járástól. Hisz végig rohantam az egész várost, szélteben-hosszában, futva az összes ódon, számomra különös jelentéssel bíró épület között, rózsaaágások mellett, taposva követ, aszfaltot, csapást.

És megébredve pontosan tudtam, hogy ezt kell tennem.

Beledobáltam kofferomba mindent. Ami nem fért, hadd maradjon az utókornak! Szaladtam Gizi nénihez, csengettem veszettül, könyörögtem neki, jöjjön, jöjjön velem haza! Dolgozni otthon is lehet, szabaduljon innen, kérem, kérem!

...

Hazafelé az úton azt álmodtam, repülök. Hajnal volt, alattam szálltak a sötét tetők. Fák koronáját érinthettem, ha kinyújtottam a kezem. Vitt a szél, madár voltam vagy papírlap, de lehet, hogy tiszavirág. Mellettem egy borzalmas nagy, villogó gyárkémény haladt tova.

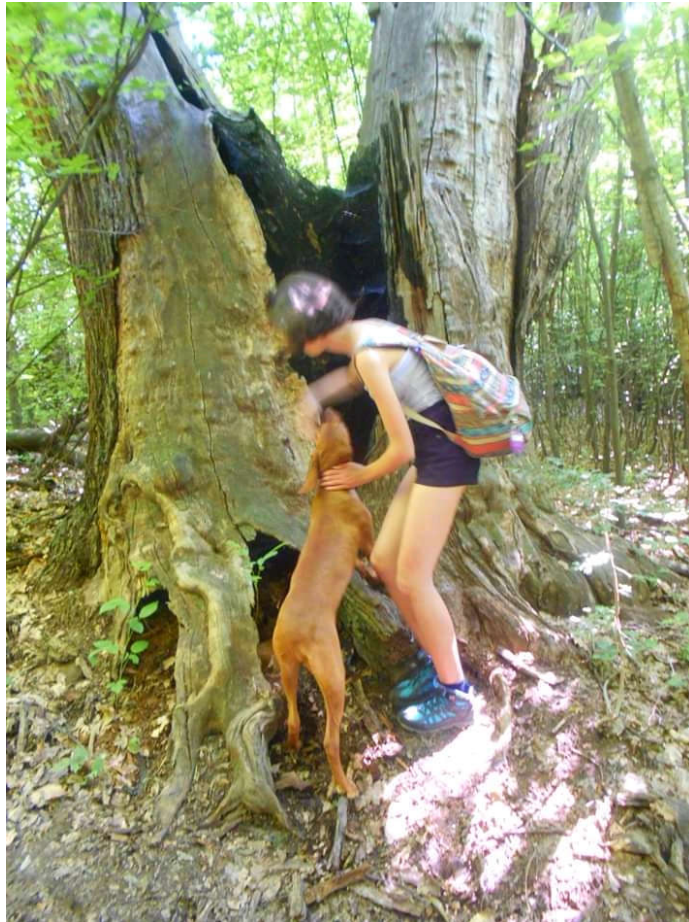
Látkép a Szűz-kőről

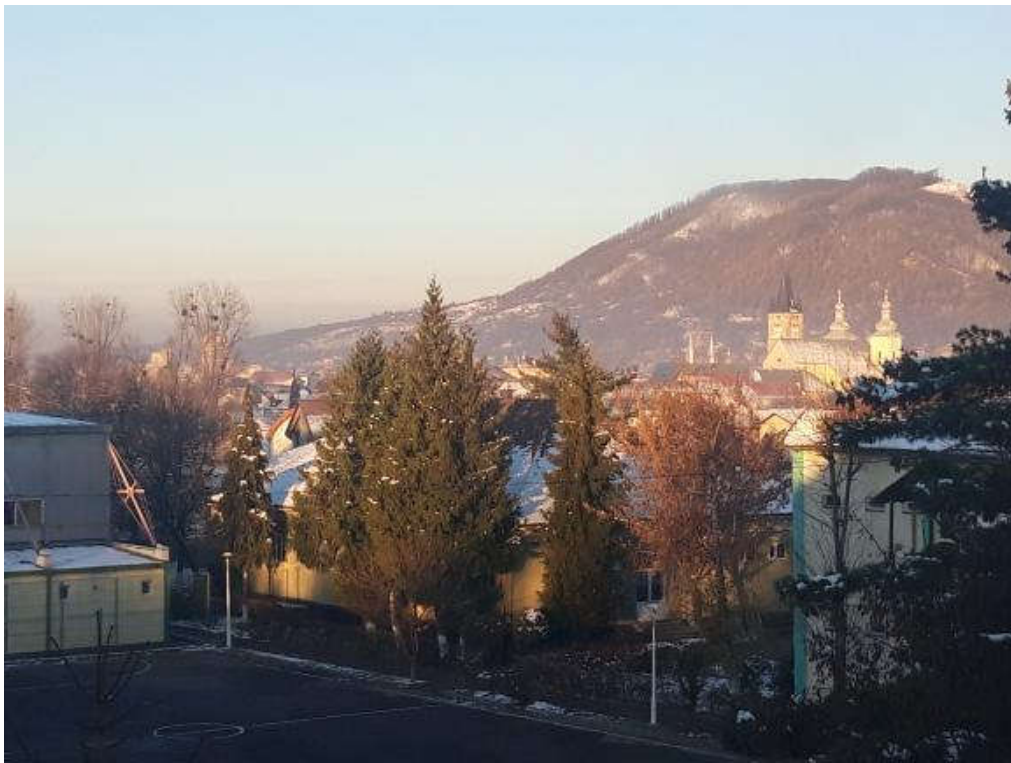
A Fekete-hegy, szakadék szenttel

Nagybánya a távolban

Hatalmas gesztenyefa vizslával

Hatalmas gesztenyefa vizslával

Zöldtorony

Szepessy Anna

Itt az én világom

Családom ősidők óta él már a Felvidéken. Amikor kilépek az ajtón és sétálni indulok a kertben...- nos az olyan, mintha időutazáson vennék részt: minden virág, minden fa, kő és bokor a múltunk egy-egy darabja: az almafa, melyet születésemtől ültettek; a rózsza, amit édesanyám választott; a gyümölcsfák, amiket édesapám, és a fenyők, amiket nagymamám ültetett...

Mama úgy meséli, hogy az emberek megbotránkoztak, amiért egy ilyen helyre jött lakni... Akkoriban a környékünkön kevés volt a diplomás ember. Nagymamám orvos – bár szegény falusi családból származott –, még hozzá Prágában tanult. Nagypapám viszont világ életükben gazdálkodtak; nem is csoda hát, hogy a kertben akkor egy fűszál is alig akadt – a sok tyúk, pulyka, juh, ló meg tehén mind kitaposta. Mama azonban felvette a kesztyűt és félelmet nem ismerve kezdte virágokkal és díszfákkal beültetni a kert nagy részét. Ma már ötven éves sudár fenyők kürtölik világgá munkáját.

Tavasszal a kert virágba borul; gyümölcsfáink egy részét dédnagymamám maga ültette. Aztán néha-néha, ha ásunk, törmelék és cserép fordul ki a földből (annak a háznak a maradványai ezek, amelyben már üknagymamám is élt és nagypapám született), még a kommunizmus alatt lebontották.

Nagypapám úgy meséli, hogy még üknagymamám költöztette ide a családot több mint száz éve, bár az igazat megvallva már azelőtt is ebben a faluban éltünk. A ház, amit az átköltözéskor üknagymamám épített, még ma is áll és százéves falai a múlt énekét zengik.

Hetvenöt éve már annak, hogy a deportálások megkezdődtek. A környező falvakból az embereket nem Magyarországra vitték – ahogy azt a történelemtankönyvek hirdetik –, hanem a mai Csehország területére. Először a vagyonosabb, több földdel rendelkező családokat. Úgy egy nappal az indulás előtt értesítették őket, és pontosan megszabták, hogy mennyi holmit vihetnek magukkal. A kijelölt időben marhavagonokba pakolták az embereket, és ahogy pár évvel korábban a zsidókat, úgy most a magyarokat – mint háborús bűnösöket és az állam ellenségeit – vitték egy szenvedéssel teli jövő felé. A szerencsések a csehek cselédei lehettek, de vannak, akik állítják, hogy némely vonat sosem ért célba. Lakatlan térségekben állították le azokat a vonatokat, amelyek utasait nem volt hova vinni, így bezárva otthagyták őket, hogy a nagy hidegben halálra fagyjanak, majd pedig tömegsírba temették a szerencsétleneket.

Ilyen időkben került a faluba a mai szlovák lakosság nagy része is. Őket a hegyvidékről telepítették ide és a deportált magyarok házait és földjeit kapták meg. A cél a környék elszlovákosítása volt, de a dolog fordítva sült el, ugyanis a magyar falvakban az idekerült szlovákok megtanultak magyarul és mára sokan magyarnak tartják magukat.

Sok magyar család elmenekült a deportálás elől. Az üknagymamám pétervásári volt; oda indultak hát dédnagypapámék 1945 telén, a fél éves nagypapámmal. Másfél év után térhettek csak haza, dédnagypapám már épp állást kapott volna rendőrként, de hazajöttek.

Fontos dolog, hogy minden élethelyzetben jó döntést hozzunk. Legyen a világ bármily gyönyörű, meg kell tanulnunk hazatérni. Vagy ahogy Tamási Áron írta: „Isten azért teremtette a világot, hogy valahol otthon legyünk benne”.

A szülőfalum, Ajnácskő sok mindent megélt a történelem viharáiban. A legszebb legenda a falu nevéhez fűződik...

Volt Huba vezérnek egy szépséges lánya, Hajnácska – nevét a hajnalpírról kapta. Nos, Árpád fejedelem a Rima vidékét Hubának adta. Amikor a vezér törzsével Ajnácskőhöz ért, Hajnácska rögtön beleszeretett a dombon álló várba és a kis faluba. Meg is kérte hát apját, hogy

adja neki. Csakhogy Huba vezér elígerte Gedő vitéznek. Gedő maga is győzködni kezdte a vezért, hogy hadd legyen Hajnácskái, hisz elég neki Várgede. Huba így végül úgy határozott: legyen a falu és a vár Hajnácskái, a neve is legyen Hajnácska köve, vagyis Hajnácskő. Lányát azonban feleségül adta Gedő vitézhez, így adott szavát sem kellett megszegnie, hisz a vár mindkettőjüké lett.

Ahogy telt-múlt az idő, a Hajnácskóból Ajnácskő lett, majd a várat és a falut a törökök felégették. A falusiak visszatértek, a várat azonban soha nem építették újra. Romjai még ma is hirdetik az örök igazságot: minden mulandó.

Az egyik dombon a bazaltömlések közt bronzkori vár nyomaira bukkanhatunk – ezért kapta a Pogányvár nevet.

Ajnácskő a Medvesalja határán fekszik. A geográfusok szerint hozzátartozik, a hagyomány azonban nem így tartja. Az azonban kétségtelül tény, hogy régen a falut körülvevő erdőkben rengeteg medve és farkas élt – ezért lett Medvesalja. Ma csak ritkán bukkan fel egy-egy hírmondó a Tátrából, és barangol a vidéken.

Egyszer egy ismerősöm azt mondta, ez a vidék olyan gyönyörű, hogy akár Az Ezüst-tó kincsét is forgathatták volna itt. Régen a Cseviccén fürdő is volt és minden évben Anna-bálokat tartottak, de azok az idők már elmúltak. „Aki a múltban él, annak nincs jelene. Aki csak jövőt vár, nem tudja hol a helye.” – éneklé Pintér Béla. Itt az ideje, hogy elengedjük, ami volt és felfedezzük azt a csodát, ami az otthonunk, a mi világunk.

Sokan sok mindent hisznek. Én azt hiszem, semmi sem véletlen. Könnyű elmenni a tejjel-mézzel folyó Kánaánba és élvezni mások munkájának gyümölcsét, ahelyett, hogy megvívnaunk a saját harcunk – mert azt bizony senki nem fogja helyettünk megvívni. Ha meg akarjuk őrizni, ezt a csodát, ami az otthonunk, akkor meg kell őriznünk a magyarságunkat is. Ajnácskőnek, ennek a gyönyörű helynek mi, akik itt élünk, mi vagyunk az emlékezete és a jövőbe vetett hite. Mi vagyunk a hajtás, amelyből egy jobb jövő sarjadhat.

Édesanyám egy kis medvesalji faluból származik. Egykor ott élt a környék hóhérja – legalábbis a neve erre utal: Bakóháza. Amikor kimegyünk a temetőbe nagyapám sírjához, gyakran elnézem a környéket. Bakóházán most is alig lakik negyven ember, a temetőben csak egy pár sír van – ahogy rájuk nézek, látom, ahogy diadalmaskodik az élet a halál felett: fű zöldellik, lepkék és méhek szálldosnak virágról virágra, madarak raknak fészket a temető fáira – és mindezt körülöleli a búzamező. Nyáron, a verőfényes napsütésben jobbra-balra hajladoznak az aranyárga búzakalászosok; a vetésben elszúrta zafírkék búzavirágok és rubinpiros pipacsok nyílnak – kivirul az egész határ, mintha az a gyászos nap rossz emlék, vagy lassan szertefoszló árnyék volna csupán.

Igen, a határ virul ki. Mert ha megállunk Bakóházán a temető dombján és figyeljük, ahogy az aranyló nap bíborszínbe öltöztetve a világot lenyugszik, egy kis utacskát látunk úgy száz méterrel magunk előtt, mely megtöri a búzatábla egységét. Emlékszem arra a napra, amikor a szüleimmel álltam ott. Édesanyám kinyújtotta fehér kezét és arra a kitaposott kis ösvényre mutatott.

– Látod? – kérdezte. – Az ott a határ. Azon túl már Magyarország van.

Elnéztem, amerre mutatott, és nem akartam hinni a szememnek. Az az utacska ott volt a közelemben. Olyan közeli és mégis olyan távoli, megfoghatatlan valami. Hihetetlen és mégis varázslatos. Ennyin múltott: még pár méter és Bakóháza Magyarországhoz tartozna ma. Ennyin múltott: még vagy tíz kilométer és Ajnácskő Magyarországhoz tartozna ma. Egyetlen tollvonáson múlt, hogy az egész eddigi életem úgy alakult, ahogy. Egyetlen tollvonás egy szempillantás alatt átrepítette családomat, a földet, amelyben őseim nyugodtak, egy másik országba. Az ember csak áll ott és nézi azt a bűvös valamit, ami nem több egy a vetésben kitaposott útnál. És közben megy le a nap. Körülöttünk minden a vörös árnyalataiban játszik. Olyan ez, mintha a természet így idézné

meg a múltat, a sok vért, amely azért omlott ki, hogy az az út, a határ ott lehessen, és amely azért omlott ki, mert a határ ott van.

Közben lemegy a nap, és milliányi csillag szikrázik az égen, mintha az elhunytak és eljövendők lelkei ragyognák be a jelent, a helyet, ahol élünk, a helyet, amely a miénk, mert a mi világunk – mindig az volt, s az is marad.

Kávai Áron

Otthon, szilárd alapokon – Anyám

A derék asszony dicsérete

Derék asszonyt kicsoda találhat? Értéke sokkal drágább az igazgyöngynél.

Ura szívből bízik benne, vagyona el nem fogy.

Egész életén át javát munkálja urának, nem kárát.

Szerez gyapjút és lent, és jókedvűen dolgozik kezével.

Hasonló a kereskedők hajóihoz: távolból is hoz eledelt.

Fölkel még éjjel, ételt ad háza népének, és rendelkezést szolgálóinak.

Ha az a szándéka, mezőt vásárol, keze munkájával szőlőt telepít.

Megkeményíti derekát, megfeszíti karjait.

Érzi, milyen hasznos tevékenysége, éjjel sem alszik el mécsese.

Ügyesen kezeli a rokkát, tenyerében tartja az orsót.

Tenyerét megnyitja a nincstelen előtt, kezét nyújtja a szegénynek.

Nem félti háza népét a hóeséskor sem, mert egész háza népe meleg ruhába öltözött.

Színes szőtteseket készít magának, lenvászaron és bíbor az öltözete.

Férjét jól ismerik a városkapukban, ahol az ország véneivel ül együtt.

Finom inget készít, és eladja, övet is ad el a kalmárnak.

Erő és méltóság árad róla, és nevetve néz a holnap elé.

Szája bölcseségre nyílik, és nyelve szeretetre tanít.

Ügyel háza népe dolgaira, nem kenyere a semmittevés.

Fölkelnek előtte fiai, és boldognak mondják, ura pedig így dicséri:

Sok nő végez derék munkát, de te felülmúlod mindegyiket!

Csalóka a báj, mulandó a szépség, de az Urat féltő asszony dicséretre méltó.

Hadd élvezze munkája gyümölcsét, dicsériké tetteiért minden helyen!

A szobában csend volt. A mobiltelefon pittyegése hallatszott csak olykor, amikor egy-egy üzenet érkezett. Áron a kijelzőre meredt. Egykedvűen válaszolt, csak tömondatokban. A humoros posztokon néha, alig láthatóan elmosolyodott. Átböngészte a híroldalakat is. Maga sem tudta miért, de érdekelték az aktuális események. Foglalkoztatták a városban történtek. Először mindig a helyi újságok online felületeit böngészte át, csak utána következtek a világban történő események. Politika, fejlesztések, beruházások, gazdaság, sport vagy bulvár hírek, mindenbe beleolvasott. Persze csak elektronikus hírközlőkön keresztül. Az ő korosztálya már minden információt elért és megtalált az interneten, nem volt nagy igényük a nyomtatott sajtóra. Azért volt valami varázsa annak, amikor hétvégeként nagyapjánál a Magyar Szt, az egyik legismertebb vajdasági napilapot a kezébe vette. Az A3-as nagyméretű lapoknak, a gyenge minőségű újságpapírnak jellegzetes szaga és tapintása volt.

Éppen az előző nap megtartott Mindennapi hősnőink című kerekasztal-beszélgetésről írt beszámolót olvasta a Kanizsai Újság webes felületén, amikor egy villanásnyi nesz törte meg a monotóniát. Egy könyvet lapoztak.

Anyja a hintaszékben ült, közel hozzá. Már több mint fél órája ültek így egymás társaságában, de Áron most figyelt fel először a papírlapok süssanására. A finom, vékony lapok alig hallható zizzenést adtak, ahogy anyja kiszáradt kezével lassan átlapozott a következő oldalra. Áron önkéntelenül levette tekintetét a mobiltelefon harsány kijelzőjéről, és anyjára nézett.

„Mindennapi hősnőink” – rögzült közben fejébe a szalagcím.

Középkorú, megfáradt nő ült a hintaszékben, és komoly tekintettel, mely mégis valami lágyaságot sugárzott, olvasta kedvenc olvasmányát, a Bibliát. Hitte és vallotta, nagy tanulságokat rejt a könyv. Mögötte a nagy könyvespolc tele volt rakva mindenfélével, ő mégis sokszor a szentírást olvasta.

Festett haját az ablakon bevilágító napsugarak varázsolták csillogóvá. A sok talpalástól megpüffedt lábát keresztbetéve, fejét egy párnával megtámasztva ült nyugodtan. – „Most lopok egy kis időt az olvasásra.” – mondta ilyenkor. Laposan pislantott egyet-egyét néha, s egyszercsak mint aki valamiféle felismerésre jut, sóhajtott egy mélyet. Az ablak előtt rikító sárga színben pompázott a hatalmas juharfa. Óriási lombkoronája az őszi napsugarak hatására földöntúli fényességgel árasztotta el a szobát.

Most gyűjtsd a fényt. Magas hegyekre menj,

ahol kékebb és ragyogóbb a menny.

A lelkedet csűr-szélességre tárd

és kéve-számra szedd a napsugárt.

*Azt is, amit a nap búcsúzza ont,
ha arany küllöt vet a horizont,
s ott is, hol késő délutánokon
még megragyog fémsárga lombokon.*

*Sietni kell. Egy nap leszáll a köd
és szűkre fogja szemhatár-köröd.*

*S egy éj is jön, mely csillagfényt sem ad,
s évmilliókig nem lesz sugarad.*

/Áprily Lajos: Ködös évszak előtt/

A Szentség fénye pedig ugyanígy ragyogta be anya lelkét.

Az egész család szerette az őszt. Áron apja folyton az erdőt járta, a húga és bátyja pedig a fotózás szerelmese volt, a november színei és hangulata sejtelmes varázst kölcsönöztek a képeknek. Anyja csak áradozott, hogy reggel, milyen csodásak a színek, a felhők, csípős a reggel, de a felkelő nap sugarai még a lelkét is megmelegítik, mire kerékpárral a munkahelyére ér. Áron keveset volt a természetben, a kertjükbe is alig ült ki. Ott már nem volt wi-fi.

A kert egész évben szorgos kezek munkáját mutatta. Anya és nagymama kora tavasztól késő őszig talált munkát a veteményesben és a virágoskertben. Folyton ültettek, gyomláltak. Áron a locsolást vállalta csak be a nyári forróságban. No, meg a fűnyírás volt az ő feladata.

Tavasszal, már korán termett a friss saláta, amit még ősszel elvetettek, és a zöldhagyma, mindenki kedvence, minden tavaszi vacsora elengedhetetlen kísérője. Utána kezdett érni a paradicsom, a paprika, nőtt a karalábé, őszre óriásra nyúlt a sok sütni és főznivaló tök.

A gyümölcsfák is sorra hozták termésüket. Meggy, szilva, barack, alma, körte. De volt földieper, ribizke, szőlő, fügefa és még goji bokor is.

Anya munka után, minden nap dolgozott egy kicsit a kertben. Nyáron mezítláb járt-kelt az udvarban. Szerette a talpa alatt érezni a földet, a fűvet. Szerette, ha piszkos a lába. A kezére sem húzott soha kesztyűt. Ujjait mindig beszínezte a gaz.

Jól érezte magát a kertben. Alig várta a tavaszt, hogy elvesse, kiültesse virágait. A hunyor már decembertől virágzott, és egészen március-ápriliséig tartotta szirmait, amíg a tavasz első virágai a nárciszok, jácintok ki nem bontották virágukat. Csupa virág volt a kert. Amerre csak nézett az ember, mindenhol, az udvar minden üres szegletében virágok pompáztak. A leánderek, levendula,

vagy vaníliavirág édeskés illatát hordozta a szél. Anya ápolgatta és gondozta a növényeket, de legfőképpen talán a szeretetétől voltak olyan szépek.

A család a szabadidejét is a kertben töltötte, amit az évtizedek alatt hatalmasra nőtt örökzöldek kereteztek. Nyaralásra nem volt pénz, de ez a kert kárpótolta őket mindenért. A kis kerti tóban aranyhalak úszkáltak, néha egy-egy béka is betévedt. Az udvarban ott szaladgált a család koromfekete, aprótermetű keverékkutyája, és egy hófehér cica, Pamacs.

Sokat heverésztek a kertben, nézték a felhőket. A furcsa égi tüneményekről egész mesék kerekedtek. Vagy éppen a felettük elhaladó repülőket számolták. A gyerekek labdáztak, kosaraztak, tollasoztak. Volt hinta is. Apa olvasott, anya csak keveset. Mindig volt valami tennivaló.

Büszke volt a kertjére, minden négyzetcentimétere szorgalmáról regélt.

Áron szeretett volna több időt kint tölteni. Néhány éve még alig lehetett bekönyörögni a kertből, sötétedésig kint futkározott. De, 18 évesen, sokszor erősebb volt a számítógép csábítása. Próbálta magát nyugtatni, hogy hasznos dolgokkal múlatja mellette az időt, de jól tudta, hogy ez nem mindig igaz, *„...mert az akarás megvan bennem, de a jó végbevitelét nem találom.”* (Róma 7. 18.) Remélte, hogy anyjának lesz igaza, és ez a lustaság csak egy kamaszkori sajátosság, amit majd ki fog nőni!

Anya sokat magyarázott az egészséges életről, hogy nem jó egész nap bent ülni, taktikázott a zöldségfélék és gyümölcsök elkészítésével, csakhogy a gyerekek többet fogyasszanak. Szorgalmazta a testedzést, a szabad levegőt, a napfény jótékony hatásáról, a kellő vízfogyasztás fontosságáról, a mértékletességről, a testi-lelki békéről regélt állandóan. Test-lélek-szellem! Egyformán minőséges eledellel kell táplálni mindhárom - mondta, *„... a mik csak igazak, a mik csak tisztességesek, a mik csak igazságosak, a mik csak tiszták, a mik csak kedvesek, a mik csak jó hírűek; ha van valami erény és ha van valami dicséret, ezekről gondolkodjatok.”* (Filippi 4.8.)

Anya mindenről tudott beszélni, és mindenre volt válasza. Majdnem mindenre.

Eszter volt a legkisebb a családban. 14 éves. Most kezdett nagylányosodni. Anyának nem volt sok kelléke a cicomázáshoz, de a kicsi lassan mindent a saját fiókjába költöztetett. Egy nagy fali tükröt is kikönyörgött nemrég, ami előtt egyre többet üldögélt, miközben a szemceruzát, púdert vagy a nyakbavaló bizsukat próbálgatta. Közben kedélyesen cseverészett a barátnőivel, akik valószínűleg odahaza ugyanezt csinálták.

Anya próbált nyugodt maradni, pedig zavarta a sok felesleges fecsegés. Olykor tapintatosan, néha erélyesebben szólt be a lányoknak, hogy ideje más, fontosabb dologgal is foglalkozni.

Tanácsolgatta Esztit az öltözködés terén, próbálta alakítgatni ízlését, óvta a túlzásoktól többkevesebb sikerrel. Igyekezett figyelmét visszairányítani a tanulásra, bár Eszti jól tanult és a magaviseletével sem voltak gondok.

„ Ne a külső dísz legyen a ti ékességeitek, ne a hajfonogatás, arany ékszerek felrakása vagy különféle ruhák felöltése, hanem a szív elrejtett embere a szelíd és csendes lélek el nem múló díszével: ez értékes Isten előtt. (1 Péter 3.3-4.)

Anya egyszerűen és ízlésesen öltözködött, megjelenése nem volt hivalkodó. Erre az egyszerűsége szerette volna nevelni a gyerekeit is, ami nem volt könnyű. A jellem szépségét tartotta igazi értéknek, mely szebbet mutatott minden divatholminál, minden ragyogó ékszernél.

14 évesen, Eszter kapcsán is szóba került a pályaválasztás. Anya szerette volna, ha a helyi középiskolában tanul majd tovább, de neki nagyra törő vágyai voltak. Művészeti iskolába szeretett volna menni, a fotózás, a rajzolás, a festés volt a kedvenc időtöltése. Sőt, tehetsége volt a zenéhez is. A lelke szólalt meg, amikor ritkán leült a zongorához játszani. Gyakorolni viszont nem szeretett.

Anya mondogatta, hogy nincs olyan nagy jelentősége a középiskolának, és, hogy a helyi suliból is bármire mehet majd tovább. De tudták mindannyian, hogy csak maga mellett akarja még néhány évig tartani. A legveszélyesebb kornak tartotta ezt az időszakot, amikor még annyi rossz befolyás érheti és viheti tévútra az ember fiát. Jó, ha van még a közelben szülői felügyelet, amíg a gyerek abba a korba nem ér, míg maga is különbséget nem tud tenni jó és rossz dolgok között. A sok beszélgetés, tanács vagy éppen az intés, mind arra volt hivatott, hogy ezt kristálytisztán kitisztazzák.

Ennek az otthonnak szilárdan álltak az alapjai, megingathatatlanul. Évezredes értékeken.

Ti gyermekek szót fogadjatok a ti születeknek az Úrban; mert ez az igaz. Tiszteljed a te atyádat és a te anyádat (a mi az első parancsolat ígérettel). Hogy jól legyen néked dolgod és hosszú életű légy e földön. (Efézus 6. 1-3.)

Áron nem szerette ezeket a korlátokat, anyja buzgó gondoskodását sokszor túlzásnak érezte. Egyre nehezebben vette rá magát arra is, hogy templomba menjen velük. Gyakran a szeretetről prédikáltak, azután meg beszólogattak egymásnak a hívek, vagy kibeszélték a másikat a háta mögött.

Anyából is kibújt néha az *ördög*. Ilyenkor vitatkozott, hangos szóval védte az elveit, a véleményét, *nevelte* a családot. Látszólag megdönthetetlen érvei voltak, de tudták, hogy minden véleményt figyelembe vesz, mindent mérlegel, átgondol, hordoz. Apával is összeszólalkozott olykor, de ezek a viták nem tartottak soká. Talán eszébe jutott ilyenkor, hogy „.....*asszonyok a ti saját férjetekek engedelmesek legyetek, mint az Úrnak. (Eféz. 5.22)*

Viszont szerette látni, és megnyugvással töltötte el, amikor anyját és apját együtt látta. Amikor munka után néha sikerült együtt tölteni egy röpke órát, ültek a kanapén, anya odahajtotta fejét apa vállára és úgy beszélgettek, vagy nézték a tévét. Harminc év házasság után, még kézen fogva jártak az utcán, furcsa látványt nyújtva az őszülő szakállat viselő, szemüveges öregúr és a felesége.

Viszonylagos rend uralta a család mindennapjait. Anya hatkor kelt, mindenki előtt. A reggeli tisztálkodáson túl elkészítette a reggelit, Esztinek az uzsonnát. Mindenkinek sorban kivasalta az aznapi öltözetét, apának kikészítette az ingét, zakóját, órendszerűen vasalta a gyerekek tornafelszerelését. Pontosan fejben tartotta, kinek mikor kell a fehér pólót, fekete rövidnadrágot vasalva előkészíteni. Azután mindenki indult a maga útjára. Áron és Eszter iskolába, apa és anya dolgozni. Három óra után verődött ismét össze a család. Anya ért haza utoljára. Sorba járt minden szobát, benézett Áronhoz, Eszterhez, apához, mindenkinél időzött kicsit, érdeklődött a napi történésekről. Utána bement a nagymamához és megittak egy kávét, amit a nagyi pontosan erre az időre készített el.

Anya fáradt volt már ilyenkor, a téli napokon szinte már alkonyodott, mire hozzáfogott az otthoni teendőkhöz, de délutáni pihenőt nem tartott. Kifogyhatatlan energiával végezte munkáját, igazgatta a házat és háza népét. Olykor nagyokat sóhajtott a mosogató fölé görnyedve. Néha úgy tűnt, mintha a család összes gondját ő hordozná. És talán valóban ő hordozta, jobban, mint bárki a családban.

Délutánonként általában hangos volt a ház. Porszívózás, tányércsörgés, Eszti fennhangon tanult vagy zongorázott. A kettő között pedig rendszerint hangosan énekelt. Áron is előbújt néha szobája rejtekéből, kicsit odaszegődött valamelyik családtaghoz. Jobb híján mondott valami humorosat, és odébbállt. Beszélgetni leginkább apával szeretett. Férfias dolgokról lehetett vele hosszan társalogni, mindenféle lelkizés és szentimentalizmus nélkül. Anyja ilyenkor, mint, aki nem is hallja, tett-vett körülöttük, de nagyon is figyelte, miről folyik az eszmecsere.

A megszokott rendet csak egy-egy vendég érkezése törte meg. Ilyenkor minden munkát félretettek és egy tea vagy kávé mellett jó hangulatban elbeszélgettek. Egyikük sem sajnálta az időt, amikor baráti kapcsolatokat lehetett ápolni. *Egymás terhét hordozzátok,...* (Gal. 6.2) *Azonképpen ti is örüljétek és örüljétek együtt* (2Kor. 6.13)

A nagyobb testvér érkezését is hasonló készülődés előzte meg, mint a vendégvárást.

– Mit főzzek kisfiam? Mi a terved abban a néhány napban, amíg itthon vagy? Kivel jössz? Hozd a mosnivalót! És ha együtt elmennénk...? – kérdezgette anyjuk, már érkezés előtt néhány nappal nagyfiától. Áron már fejből ismerte a forgatókönyvet. És unta is. Minek ez a nagy felhajtás, hiszen csak a határ túl oldalán van, és különben is néhány hetente hazajár.

De anya nem így gondolta. Csak a nagytestvérral volt teljes a család, sőt a nagyszülők is oda voltak rendelve ilyenkor. Együtt-együtt, minél több időt!

Anya nagyon fájlalta, hogy Konrád Magyarországon tanult tovább, és a jövőjét is talán már ott tervezte. Áron is határon túl akarta folytatni egyetemi tanulmányait, ...és úgy tűnt Eszter sem

lesz kivétel „.....*bányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképpen a tyúk az ő kis csirkéit az ő szárnyai alá, és ti nem akartátok!*” (Lukács 13.34)

Áron is elkíváncozott tanulni, hisz az országa nyelvét alig ismerte, de szívében tudta, hogy lelkének egy része mindig ide tartozik. Nem ehhez az országhoz, hanem ezekhez az emberekhez. Mert van kötelék, mely elkíséri az embert a sírig.

A vacsoránál többnyire együtt volt a család, és utána anya apával korán aludni tért. A csendben csak sejteni lehetett, hogy fejében összegezi a nap történéseit, hálát ad és még mielőtt bízva a holnapban álmra hajtja a fejét, elmond mindenkiért egy imát.

Minden nap ugyanaz, szürkeség, monotónia.

Minden nap más, színek, ragyogás. Bevásárlás, sütés-főzés, mosogatás, mosás, teregetés, vasalás, portörölés, porszívózás, ablakmosás, közben szülői értekezlet, valamelyik gyerek fellépése... Férj, társ, érzelmek, napi teendők listázása, tépelődés, tervezés... Gyerekek, fegyelmezés, indulatok, leckeírás felügyelettel, lelki tanácsadás, életvezetés... Idős szülők, tisztelet, látogatás, gondozás,... Vendégfogadás, készülődés... Munkahely, szoros időbeosztás, felelősség, értekezlet... Kikapcsolódás, kevés, olvasás, zenehallgatás... Hétköznapok, ünnepek... Kreativitás, szépérezék, finomság, lágyság... Sok öröm, sok-sok gond... Szeretet, szeretet, szeretet...

Istennel - férjért, gyerekért, szülőért, másokért!

A szeretet bosszútűrő, kegyes; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonosz, nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal; Mindent elfedez, mindent hiszen, mindent remél, mindent eltűr. A szeretet soha el nem fogy... (1 Korinthus 13. 4-8)

„Mindennapi hősnőink.”

Ők - az anyák.

Egy nemzet megmaradása nem a nagy szólamoktól függ. Nem az állami támogatástól. Nem a gazdaságtól, az oktatás minőségétől..., nem!

A rendíthetetlen alapokra épülő családoktól függ, melyeket hatalmas munkabírással, a fárasztó és szürke hétköznapokkal viaskodva, elkötelezettségükkel és hatalmas szívükkel, néha túlövő, de életet adó szeretetükkel összetartanak, az

ANYÁK.

Nagy Karolina

Amire elődeim emlékeznek, emlékeztetnek

A trianoni békeszerződés aláírásának évfordulóján 2010-ben hivatalosan is törvénybe foglalták június 4-ét, mint a Nemzeti Összetartozás Napját.

Azon gondolkodtam, hogyan lehetne a közel száz év előtti időszakot a legszemléletesebben bemutatni a mai „lájkoló“ generációnak. Az ötlött az eszembe, hogy egy családi fényképen látható felmenőim sorsát villantom fel. Nemrég olvastam a hangnyomtatós fotóról, melyhez egy QR kód segítségével 10 másodpercnyi rögzített hanganyag kapcsolódik. Nem készítettek annak idején tucatszámra fényképeket, mint ma, melyeket, ha elmentünk, talán soha többet nem nézzük vissza. Egykor jól meg kellett gondolni, milyen alkalomból ülnek be a fényképész üzletébe vagy hívják ki a fényképészt otthonukba. Érdekel, mit is hallhatnánk e megsárgult régi családi fotók mellé.

Fénykép mögé rejtett történelem

A Nagy családról van szó a Délvidékről, Bácska szívéből, Kúláról, melynek én is leszármazottja vagyok. Valóban nagycsaládot alkottak az elődeim! Ha egy képzeletbeli időkapszulát vennék elő, mi minden kerülne ki belőle!

Üköregapámat Mihályt és a testvéreit szeretném bemutatni a sorsdöntő évek előtti időszakból. Őt mokány vágású embernek jellemezték, aki konokul küzdött mindenért.

A mellékletben található felvétel pontos dátumát sajnos nem tudjuk. Csak következtetni lehet az alapján, hogy öccse, Lajos – mentorom dédapja – , katonaruhában látható. Így legkésőbb 1918 őszén, az I. világháború befejezése előtt állhattak a fotográfus gépe elé. Látható, hogy jól megszervezték kicsinek, nagynak az összejövetelt.

Ők egy igazi, összetartó család tagjai voltak, kik a Nagy Háborúban még jobban összekovácsolódtak, és sikerült bátorságban a nehézségeket átvészelnük. Talán ezt a szoros köteléket kívánták így megörökíteni az utókornak. Ekkor még bizakodóak lehettek, mivel közeledett a háború vége, de nem sejtették, hogy a béke eljövetele nem oldja meg, hanem éppen ellenkezőleg, még jobban tetézi gondjaikat!

A tanya, melynek ablakai a háttérben láthatók , még ma is áll dacolva a forgószeleként végigsöprő változásokkal. Hirdeti egy jómódú nagygazda földműves családjának küzdelmét, a tanya ablakai előtt több emberöltő fordulatokkal teli történései játszódtak le.

Mi fán terem a Nagy család?

A családfa igen terebélyes, mivel bő gyermekáldásnak örülhettek! Nagy Mátyás ősöm (szül. kb. 1777.) nemesi származású volt. A Felvidékről, Galgócról (Hlohovec), Nyitra megyéből települtek át. A XIX. sz. elejéről vezethetők vissza a nemzedékek az anyakönyvek alapján.

Mátyás fia, Sándor 1814-ben született. János (a fényképen ülő szépapám) 1852-ben, ükapám, Mihály, 1880-ban. Dédapám, Antal 1914-ben látta meg a napvilágot. Nagyapám, Mihály, 1945-ben (ismét háborús év), édesapám, Árpád 1977-ben és én 2005-ben születtem. Mivel nővéremmel, Krisztinával, mindketten lányok vagyunk, így a Nagy vezetéknevet nem tudom ki viszi tovább ezen az ágon...

A családfakutatásom eredményeként egy egyházi kimutatásra leltem. Szépszüleim és gyermekeik anyakönyvi adatlapjára vonatkozik. Összevetve a fotóval, pontosabb kép rajzolódik ki előttem.

Kimerevített idő

Az idős szülőpár Nagy János és neje, Kanyó Erzsébet. Kisvárosunk másik népes családját e Kanyó ág adja. Gyermekeik születési sorrendje a következő:

- 1.János 1876-1876
- 2.Péter 1877.
- 3.János 1878

- 4.Mihály 1880.
- 5.Mária 1882-1882
- 6.Lajos 1883.
- 7.Antal 1885
8. Sándor 1887.
9. Márton 1889.
10. József 1890-1901
11. Imre 1894-1894
12. Viktória 1897

A sok fivér mellett az egyedüli lány, aki megérte felnőttkort, az utolsó gyermek volt. Vakarék, ahogy régen mondták: Az is meglepő, hogy abban a korban a Viktóriákat Viktornak is szólították! Hárman csecsemőkorukban haltak meg. A keresztnéveket tanulmányozva feltűnt, hogy az előző elhunyt gyermek nevét adták a következőnek. A házasságkötésekről azt mesélik az idősek, hogy a mai szokásoktól eltérően, novemberben voltak. Addigra megforrt az új bor, meghízott a disznó, a libákat, kacsákat megtömték a vendégsereg számára.

A fénykép bal oldalán álló fiúcska, Juhász István, nevelt gyerek volt. Mivel meghaltak a szülei, odavetették a sok fiú közé. Ez is mutatja, milyen önfeláldozóak voltak a nehéz időkben is. A fiatalasszony a két kis kucsmás megszeppent unokával szintén egy letűnt kort idéznek. Szépapám mindegyik fiának tanyát (ahogy mifelénk mondják, szállást) vásárolt vagy épített. Hozzá földet adományozott. Egy ilyen tanyát közel 300 évesre becsülnék ma. Az a határrész Nagy-szállások néven ismert. A topográfiai térképen is így van bejelölve a várostól DK-re. Abban az időben az volt a szokás, hogy a lányok nem kaptak ugyanolyan jussot (hozományt), mint a fivérek. A rendkívüli események ellenére is megpróbálta a család a közösség évszázados hagyományait követni. Földművesek lettek az utódok is, ám mégis volt kivétel. Jánost (a középső sorban ükapám mellett a második jobbról) taníttatták a szülei. A közeli Verbászon (az akkori nevén Óverbászon) magyartanárként volt állásban a gimnáziumban.

Utánanéztam és arra az érdekes felfedezésre jutottam, hogy Sajó Sándor, neves hazafias költő, író, ki az Ipolyságban született 1868-ban, szintén ebben a gimnáziumban tanított 1903-ig. Büszkeség tölt el, hogy együtt dolgozhattak ott. A patinás épület még áll. Remélem, hogy hamarosan egy emléktáblával is megemlékeznek a költőről.

Egy későbbi, 1914-ből származó képeslapot mellékelek a munkámhoz erről az épületről az evangélikus templommal a háttérben. Mentorom édesapja járt oda. Ma Vajdaság egyik legrégebbi gimnáziumaként működik az intézmény, sajnos magyar tagozatok nélkül. A külai általános iskolában volt olyan év, amikor a 86 magyar tanuló közül 11-en Nagyok voltunk.

Amiért a harang szól

Mi is történt a trianoni békediktátum kihirdetésekor? Az aláírás percében Magyarországon megkondultak a harangok, tíz percre leállt a közlekedés, bezártak az üzletek. Az egész ország gyászba borult.

A letaglózó döbbenet ideért felénk is. A félelem, a bizonytalanság lett az úr. A magyarság harmada, 3,2 millió magyar a határokon kívülre került. A fejük felett húzták meg a határt. Az anyaországtól leszakítva a délvidékiek a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság részévé váltak. Az I. v.h. utáni új államhoz kerültek. Akik itt maradtak, csöndben várták a jobb életet. Sajó Sándorra utalok az idézettel: "Hogy tesz még Isten gyönyörű csodát itt."

Családunkra kivetítve megállapítható, hogy az erős közösségi kapcsolatok voltak azok, melyek segítették az egyént. A szociális biztonságon túl az érzelmi kötődés is nagy jelentőségű volt. A későbbi évtizedekben a Kossuth Rádióban elhangzó déli hangszót hallgatva, a megfélemlítések miatt csak halkán magyarázták az új nemzedéknek, hogy az „Éljen a magyar szabadság. Éljen a haza” mit is jelent.

Sokszor felmerül a beszélgetések során az örök megválaszolatlan kérdés: Vajon kik voltak a nagyobb hazafiak, akik az anyaországot választották vagy azok, akik a szülőföldjükön maradtak. Ez a kérdés napjainkban ismét időszerű. Sajó Sándor költő szavai megint helytállóak ebben az esetben is: "Magyarnak lenni: nagy s szent akarat." Bárhol is éltek a családtagjaim, ez a cél vezérelte őket.

A statisztikai adatok szerint 1920-ban több mint 120 000-en menekültek Magyarországra.

Nagy János tanár is repatriált (költözött az anyaországba) családjával. Őket nevezték optánsoknak. Arra kötelezte volna a szerb hatalom, hogy hűségesküt tegyen az ország iránt, illetve, hogy szerb nyelven is tanítson. Ő ezt nem vállalta. Nehéz feltételek várták, emberpróbáló körülmények a nincstelenségben a család eltartására. Eredeti hivatását nem is tudta tovább gyakorolni...

Viktória férjével, Kanyó Flóriánnal és annak fivérével Győr környékén telepedett le. Földet vásároltak, és igyekeztek új életet kezdeni, beilleszkedni az új környezetbe. Péternek (a képen a középső sorban jobbról), Bánátban volt földje Végváron. A fordulat után Romániában rekedt a birtok, úgy elveszítette mind. Antal a káosz okozta kilátástalan helyzetben maga vetett véget életének. Józsefnek kamaszként hirtelen elkezdett vérezni az orra, majd orvos hiányában meghalt. Lajos a ceri ütközet és a doberdói csaták után épségben hazatért. Ezután kellett szembesülnie azzal, hogy a pénz elértéktelenedett, új fizetőeszköz jött forgalomba. Odaveszett a takarékbba helyezett pénze...

Mihály, Lajos, Márton és Sándor (a felső sor közepén és jobbról levő) a földművelést folytatták. Nem elítélendő, hogy a szülőföldjükön maradtak a biztosabb megélhetés reményében. Az idősek szavai utalnak a határontúli létre. "Se kint, se bent, mint az ablak". Maradtak, hogy "ne lyukadjon ki helyükön a térkép". Az ország nyelvét nehezen tanulták meg. Ez hátrány volt több nemzedéknek. Tőlük később minden birtok 34 hold feletti területüket elvették, és szétosztották a délről betelepített szaloniki front harcosainak és családjaiknak, akik megváltoztatták az etnikai arányokat felénk. A II. világháború után még kisebb földterületet hagytak meg nekik. A maximum 17 hold volt. A kötelező teljesíthetetlen beszolgáltatás volt a következő nehézség, mely megkeserítette az életüket. Erőn felül dolgoztak a megmaradásért.

Ekkor az új generációkból már továbbtanultak, volt aki más szakmát választott. A föld nem tudta eltartani mindannyijukat.

Kissebségiként nem volt könnyű fennmaradni a létbizonytalanságban, mivel mi kettős szórványban élünk az ország és a vajdasági magyarság tekintetében egyaránt. Kincsesláda minden történet, melyben a históriákat őrizzuk. A zárat a szellemi értékeinkhez a nyelv nyitja meg.

A centenárium emlékére – egymás sorsa vagyunk

Az elmúlt 100 év fájdalma és tragédiája az egész életet átszövi a "kenyérhéj magyarság" körében, a kisebbségi létben. Gondolatébresztőnek kellene lennie a fiatalok számára.

A nemzeti gyász napja a nemzeti összetartozás, az egymás iránti elköteleződés jelképévé vált. Ma már mindenki érzi, ez jelenti az összekötő kapcsolatot. A magyarság oszthatatlan egységére utal Sziklay Szeréna a "Hitvallás" c. 1921-ből származó versében: "Hiszek egy nemzetben, hiszek egy hazában." ez a nemzet fohásza.

Szerbiában csak a magyarmajdáni hármaskő emlékeztet a hármashatárnál felállított emlékoszloppal és bevésett 1920.VI.4. dátummal Trianonra. Október elején nyílt meg az új határátkelő e helyen, így összeköti a száz éve szétszakított területeket. Az idősebb korosztály szerint a harangszó is áthallatszik három határon, de még a kakaskukorékolás is!

Életképes maradt a magyarság, oszthatatlan emléket alkot. Életerejét mutatja, hogy a Kárpát – me-dence legerősebb, legnagyobb létszámú közösségévé vált. A folytonos vívódás után stabil identitást kell kialakítani, mely nemzedékeken át hagyományozódik az utódokra. Így lehetünk "szívmagyarok". A tegnapi elveszett örökségből képesek vagyunk jövőt építeni. A csüggedőket a magyarságba és Istenbe vetett hite tartotta meg a mai napig. Ha kialakul a lokális, közösségi identitás és a magyarok ügyei iránti feladatvállalás, van remény a megmaradásunkra. Voltunk, vagyunk, leszünk s maradunk! Hálás vagyok elődeimnek az átadott tapasztalataikért, emberi kiállásukért, küzdeni képes jellemükért. Az idősíkok egymásra tapadnak, és áthatnak ránk a jelenben. Családom életútját a trianoni igazságtalanság végigkísérte. A családi történelmen át egy nemzet történelmét is meg lehet ismerni. Céljuk az volt, hogy gyökereket és szárnyakat adjanak

utódoknak. Simonyi Imre: "Rendületlenül" c. versével zárom munkámat, melyet a hozzám hasonló korúak figyelmébe ajánlok:

"S ha másként nem - hát legbelül:
hazádnak rendületlenül.

S ha restelled hangosan,
nehogy meghallja más kívül?
Hát szakálladba dörmögd, hogy:
nincs hely számodra ekívül.
De aztán rendületlenül!
Ezt aztán rendületlenül!

Hogy e-kívül, hogy e-kívül:
Nincs más belül, nincs más belül!"

A magyar szórvány napján fejezem be dolgozatomat azokra gondolva, akik kitartottak a végeken és példájukból erőt merítve. Örömmel tölt el a legújabb értesülésünk, hogy a Magyar Parlament döntése alapján 2020 a Nemzeti Összetartozás éve lesz.

Forrás:

- Családi fényképek, dokumentumok, egyházi kimutatás
- Szóbeli közlés: Nagy Lajos, nagybácsim
Nagy Zsuzsanna, nagyanyám
Nagy Árpád, édesapám
Cvetanovič Márta, földrajztanár, mentor

Melléklet:

A Nagy család fényképe; fénymásolat

a keresztes- (születés-), házassági és halálzási anyakönyvekből

Nagy János és Róza
esaladjáról.

Családi- és kereseti vagy más feljegyzés	Születési év, hó, nap	Elhalás év, hó, nap	Vallás	Foglalkozás, mesterség vagy más feljegyzés	A nemzeti elhatárolás év, hó, nap	Észrevétel
<i>Nagy János</i>	1852. máj. 23.	1872. október 15.				
<i>Nagy Róza</i>	1855. máj. 25.					
<i>Róza és János</i>	1876. máj. 9.				1876. máj. 11.	
<i>Péter</i>	1877. június 19.					
<i>János</i>	1878. február 22.					
<i>Miklós</i>	1880. május 27.					
<i>Róza</i>	1882. június 17.					
<i>Lajos</i>	1883. május 29.					
<i>János</i>	1885. május 31.					
<i>László</i>	1887. február 22.					
<i>Miklós</i>	1889. május 31.					
<i>János</i>	1890. május 25.					
<i>Róza</i>	1894. május 31.					
<i>Viktor</i>	1897. május 31.					
<i>Róza</i>	1909. május 31.					

Az anyakönyvekkel teljesen összehangolt

Családi- és kereseti vagy más feljegyzés

Elhalás év, hó, nap

Vallás

Foglalkozás, mesterség vagy más feljegyzés

A nemzeti elhatárolás év, hó, nap

Észrevétel

Az anyakönyvekkel teljesen összehangolt

Az anyakönyvvezető

Megjegyzés:

a) Mivel az apa után az anya neve iratik be, ha mindkettő elhunyt volna is, az anyakönyv az anyának megjelölésével az illető rovására jegyzendő. A szülők után közzétételük a gyerekek kora szerint, a legidősebből kezdve a legfiatalabbig. — a legidősebb, második, harmadik, stb. az anyakönyvben, ha a katonasági szolgálat vagy az egy-egy országban, helyi vagy országos, az országban, de külön vagy külföldön telepedett le, bűnös vagy katonasági, vagy hűbéri, stb. az az "Észrevétel" rovatában megjelölendő. A meghalt gyermekek is feltüntetendők az elhalásuk év, hó és nap megjelölésével.

b) Ha a végközlésről a felmentési okirat, mint egyedül önmaga, vagy igénybe vevő a következő rendben irandó:

1. nagypapa,
2. nagymama,
3. apa,
4. anya,
5. az apa fiának, gyermek.

Az Egyházi anyakönyvi kivonatok, fénymásolatok

A verbászi gimnázium

A tanya jelenleg

Menyhárt Kinga

Egy üveg szódavíz

A II. világháború után, Romániában bizony sok magyar gyerek kényszerült arra, hogy román nyelvű iskolába járjon. Köztük az én nagytatám is, aki akkoriban kilencéves volt. Az apja, vagyis az én dédtatám, csökönyös, önfejű székely volt, semmiképp sem akart beleegyezni, hogy a fia román iskolába járjon. De dédnagymamám minden tőle telhetőt megtett, hogy fia megtanuljon írni, olvasni, számolni. Így hát más választásuk nem volt, csak be kellett íratni a gyermeket román iskolába.

Május 1-jén, a munka napjának alkalmából a szomszédfaluban nagy ünnepséget szerveztek. Erre az alkalomra a román tanítójuk megtanította nekik a „Hora”-t, ami a román néptánc egyik fontos része. Nagytatámat, jó táncos lévén, a tanító megbízta, hogy ő vezesse a táncot, vagyis ő volt elől. Az apja ennek egyáltalán nem örült, de nem volt mit tennie, csak el kellett engednie a fiát a fellépésre.

Az ünnepségre a nagytatámat a nagynénje kísérte el. Kellemes, szép tavaszi délután volt. Szekérrel érkeztek a helyszínre, több gyerek és felnőtt is ült egy szekéren. A gyerekek akkor voltak először kint a falujukból. Amint mentek a szekéren, a tanító nagyon büszkén dicsekedett, hogy ő milyen ügyesen megtanította ezeket a magyar gyerekeket a román táncra. A felnőttek nem voltak annyira lelkesek, de nem volt mit tenniük, így csak hallgattak. Amikor a helyszínre megérkeztek a gyerekek, elbámultak az árusok láttán. Árultak ott tükrös pogácsát, kockacukrot, similabdát, de nagytatámnak mégis a tekintete valami furcsa dolgon akadt meg. Téglalap alakú üvegből valami pezsgős, átlátszó folyadékot nyomtak ki és úgy mérték pohárral. Szódavíz volt, csak hogy ő még ilyet nem látott és nagyon kívánta.

– Az ott mi? – kérdezte nagynénjétől és rámutatott egy üveg szódavízre.

– Hogyha megígéred, hogy egy körrel hamarabb levezeted a táncot, akkor veszek neked belőle, nem egy pohárral, hanem egy egész üveggel – súgta a nagytatám fülébe nagynénje. Közben arra gondolt: „Itt az ideje, hogy a magam módján én is tiltakozzak.”

Nagytatám nem tudta, mitévő legyen, hiszen tudatában volt annak, hogyha ezt megcsinálja, akkor a tanító másnap kukoricaszemre térdepelteti, vagy az is lehet, hogy körmöst vagy tenyerest kap, de végül kíváncsisága győzött, és elhatározta, lesz, ami lesz, ő bizony egy körrel hamarabb levezeti a táncot, mert biztosan az valami nagyon finom lehet, mert mindenki vásárolja.

Így is tett. Amikor ők következtek, a tanítójuk nagy büszkén felvezette a csoportot a színpadra, nagytatám meg a három kör helyet kettő után levezette a csoportot a színpadról. A tanító meg jajgatva kiáltotta: „Vai Sandule ce ai făcut?”, ami azt jelenti: „Jaj, Sándor mit csináltál!”s fejét fogta mérgében.

Nagytatám ránézett a nagynénjére, az meg intett a fejével, hogy mehetnek megvenni azt a valamit vagyis a szódavizet.

Otthon elmesélték a történetet. Az apja büszkén mondta: „Ez az én fiam!”, és megveregette a vállát. Az édesanyja ennek nem annyira örült, mert féltette a fiát, és a lelkére kötötte, hogy többet ilyen ne csináljon, mert a tanító nagyon megbünteti.

Nagytatám azt mondta, azt ne is kérdezzem, mi várt rá másnap az iskolában, nem mondta el, csak annyi mondott, hogy bizony megkapta a büntetést.

A családban, ezután ha valamelyik gyerek rosszat tett, szállóigévé vált: „Jaj,Sándor mit csináltál?”

Csakhamar híre ment a faluban a történetnek, és az emberek még sok ideig beszéltek, miként szedte rá Sándor egy üveg szódavízért a román tanítót.